

APLICAREA „TEORIEI INTELIGENȚELOR MULTIPLE” CA MODALITATE DE ABORDARE INTERDISCIPLINARĂ A DEMERSULUI DIDACTIC

Neguța PETCU *

Abstract: The application of Theory of Multiple Intelligence as a form of scale between disciplines of teaching measure

The theory was elaborated by Howard Gardner, teacher of cognition and education theory and psychology, at Harvard University in 1983; it is considered today as the most important discovery from the psychopedagogic post piagetian sphere.

What we generally call intelligence it is to in fact a homogenous trait but the resultant of eight distinctive capacities, activated in various circumstances of knowledge, understanding and learning: verbal-linguistics; logical-mathematics, musical-rhythmic, visual-spatial, naturalistic, kinesthetic, interpersonal and introspective.

The knowledge and application of Theory of Multiple Intelligence is important for the teachers from the perspective of educational reformation:

- All normal individuals possess each of this intelligence in a certain measure. What makes the difference is their degree of development and exclusive nature of their mixture. Anyone have the possibility to develop all of the eight intelligences at a reasonable level if it is involved in adequate teaching situation.

- Each of this intelligence represents a bio-psychological potential, which is expanding at a level as it is valued in an instructive-informational framework or in an appliance field. Unaccessing it convey the diminish of this potential.

- Practically, an individual may not be prepared in a special way within none of these intelligence and still to match very well to a certain social and professional status due to a certain combinations of intelligences.

- New national curriculum is considering maximal evaluation of the potential for each pupil through exposing it into various situations which

* Profesor, Colegiul Național „Mircea cel Bătrân”, Constanța

can give the opportunity to demonstrate plentiful within domains where to his capacities are obvious.

- The teachers must create alternative models of active learning focused on different types of intelligences ensuring a genuine difference of schooling for each pupil.

Keywords: Multiple Intelligence Theory, capacities, mixture, individual values, real potential, learning, teaching situation, educational reformation

I. „Teoria inteligențelor multiple” –importanța aplicării ei în procesul didactic

Teoria inteligențelor multiple a fost elaborată de Howard Gardner, profesor de teoria cunoașterii, educație și psihologie la Universitatea Harvard și de neurologie la Facultatea de Medicină din Massachusetts, S.U.A. El critică modelul unilateral în care este privită, recunoscută și valorizată inteligența umană și, pe baza studiilor neurologice și antropologice, propune un model alternativ, numit teoria inteligențelor multiple¹. În accepțiunea lui, inteligența nu este considerată o însușire pusă în lumină prin teste standard, ci capacitatea de a rezolva probleme și a realiza produse în situații concrete de viață.²

Pe baza studiilor amănunțite, Gardner distinge următoarele opt tipuri de inteligență:

¹ Crenguța-Lăcrămioara Oprea, *Strategii didactice interactive*, Editura Didactică și Pedagogică, R.A., București, 2006, p. 65.

² *Instruirea diferențiată. Aplicații ale teoriei inteligențelor multiple*, Ministerul Educației și Cercetării, Consiliul național pentru pregătirea profesorilor, ghid pentru formatori și cadre didactice, București, 2001, p. 5

Crenguța-Lăcrămioara Oprea, *op. cit.*, p. 66: „completându-și teoria în 1999, Gardner subliniază faptul că inteligența umană este „un potențial bio-psihologic de a prelucra informația, care poate fi activată pentru rezolvarea de probleme și crearea de produse prețuite de cel puțin o cultură” (Intelligence Reframed: Multiple Intelligences for the 21st Century)”.

1. Inteligența verbal/ lingvistică

Cei care posedă acest tip dominant de inteligență gândesc cu predilecție în cuvinte și folosesc cu ușurință limbajul pentru a exprima și înțelege realități complexe, pentru a se exprima retoric, poetic, pentru a-și aminti informațiile. Manifestă plăcerea de a citi, a scrie, a vorbi, sunt atenți la folosirea limbajului și sensibili la sensurile cuvintelor. Pot fi: jurnaliști, poeți, avocați, profesori, scriitori, moderatori etc.

2. Inteligența logico-matematică

Prevalență ce determină analiza cauzelor și a efectelor, înțelegerea relațiilor dintre acțiuni, obiecte și idei; abilitatea de a calcula, cuantifica, evalua propoziții și efectua operații logice complexe sunt caracteristici care ies în evidență în cazul acestei inteligențe, împreună cu abilități de gândire deductivă și inductivă și capacități critice și creative de rezolvare a problemelor. Cei ce au dezvoltat acest tip de inteligență au darul numerelor și al logicii, se caracterizează prin capacitatea de a analiza logic problemele, capacitatea de a opera cu modele, categorii și relații, de a grupa și ordona date, precum și de a le interpreta. Sunt cei ce manifestă o gândire logică și critică, sunt ordonați și exacti în datele pe care le oferă sau le solicită de la alții. Pot fi matematicieni, contabili, programatori, oameni de știință etc.

3. Inteligența muzical-ritmică

Persoanele cu această inteligență posedă darul, aptitudinile și talentul muzical; gândesc în sunet, ritmuri, melodii și rime. Ele se implică într-o ascultare activă și sensibilă și stabilesc o legătură puternică între muzică și emoții. Au capacitatea de a produce și de a aprecia muzica, formele de expresivitate muzicală. Se manifestă prin „capacitatea de a percepe (în calitate de meloman), de a discrimina (în calitate de critic muzical), de a transforma (în calitate de compozitor), și de a exprima (în calitate de interpret). Sunt muzicieni, cântăreți, compozitori.

4. Inteligența vizuală/spațială

Înseamnă a gândi în imagini și a percepe cu acuratețe lumea vizuală; posesorii ei au capacitatea de a înțelege relațiile din spațiu și de a lucra cu obiecte, de a gândi în trei dimensiuni, de a recrea aspecte ale experienței vizuale, cu ajutorul imaginației. Sunt oameni care înțeleg cel mai bine lumea prin intermediul vizualizării și orientării spațiale. Această inteligență o posedă cu precădere pictorii, arhitecții, fotografi.

5. Inteligența naturalistă

Persoanele la care această inteligență este dominantă înțeleg lumea naturală, iubesc plantele și animalele, au abilitatea de a recunoaște și

clasifica indivizi și specii, interacționează eficient cu creaturi vii și pot discerne cu ușurință fenomene legate de viață și de forțele naturii: astronomii, biologii, ecologii. Pot fi biologi, astronomi, ecologi, fermieri etc.

6. Inteligența corporală/kinestezică

Dominanța acestei inteligențe aduce cu sine gândirea în mișcări și folosirea corpului în moduri sugestive și complexe. Ea implică simțul timpului și al coordonării mișcărilor întregului corp și ale mâinilor, în manipularea obiectelor. Simt nevoia să se afle mereu în mișcare și reacționează fizic la tot ce-i înconjoară. Sunt foarte îndemânatici și folosesc corpul în moduri sugestive și complexe. O au, cu precădere, dansatorii, sculptorii, sportivii, actorii etc.

7. Inteligența interpersonală (socială)

Înseamnă a gândi despre alte persoane și a înțelege, a avea empatie, a recunoaște diferențele dintre oameni și a aprecia modul lor de gândire, fiind sensibili la motivele, intențiile și stările lor, înțelegând cum „funcționează” oamenii. Interacționează eficient cu ceilalți, crează și mențin sinergia grupului, motivând membrii acestuia să acționeze în vederea atingerii scopului comun. Dispun de capacitatea de a sesiza, aprecia și înțelege stările, intențiile, motivațiile, dorințele celorlalți, mediază cu succes conflictele, demonstrează calități de lider și participă la activități colective. Pot fi profesori, directori, politicieni, consilieri etc.

8. Inteligența intrapersonală

Determină o gândire și o înțelegere de sine, a fi conștient de punctele tale tari și slabe, a planifica eficient atingerea obiectivelor personale, monitorizarea și controlul eficient ale gândurilor și emoțiilor, abilitatea de a se monitoriza în relațiile cu alții. Este vorba de cunoașterea de sine și de luarea deciziilor pe baza acesteia. Cei ce au dezvoltat acest tip de inteligență au darul autorefecției, capacitatea de autocunoaștere și autoapreciere corectă a propriilor sentimente, motivații, temeri. Le place să lucreze singuri, sunt independenți, introspectivi, contemplativi.

9. Inteligența existențială

În urma studiilor efectuate, Gardner a descoperit și al nouălea tip de **inteligență**, cea **existențială**, dar, datorită faptului că nu a reușit să determine care zonă cerebrală este responsabilă de activarea acelei inteligențe, este pe jumătate luată în considerație.

Gardner are convingerea că este o modalitate de cunoaștere a lumii care îi caracterizează pe filosofi, pe cei care pun întrebări despre sensul vieții, de ce suntem pe pământ, cum am ajuns aici, ce misiune avem, de ce

murim, ce este fericirea, începutul și cât de mare este universului etc. Probabil că și spiritualitatea aparține acestui tip de inteligență.³

Cunoașterea și aplicarea teoriei inteligențelor multiple este importantă pentru profesori, din perspectiva reformei educaționale:

– fiecare persoană posedă cele opt inteligențe într-o combinație unică: unii au un înalt grad de dezvoltare a tuturor inteligențelor, foarte puțini prezintă un nivel scăzut de dezvoltare a lor, iar, cei mai mulți se găsesc undeva la mijloc, cu un număr mic de inteligențe foarte dezvoltate, cele mai multe dezvoltate mediu și una sau două inteligențe slab dezvoltate;

– oricine are capacitatea să-și dezvolte toate cele opt inteligențe la un nivel rezonabil, dacă primește încurajare, sprijin și instruire adecvată;

– să creeze situații de învățare care favorizează interacțiunea inteligențelor.

* Noul curriculum național are în vedere valorificarea maximă a potențialului fiecărui elev, prin expunerea sa la situații variate, care să-i dea ocazia de a se manifesta plenar în domeniile în care capacitățile sale sunt cele mai evidente.

* Profesorii trebuie să creeze modele alternative de învățare activă, centrate pe diferite tipuri de inteligențe, asigurând o diferențiere reală a instruirii, pentru fiecare elev.⁴

* Teoria lui Gardner justifică ceea ce se poate constata, de altfel, în activitatea cotidiană a fiecăruia: că nu învățăm în același mod, că avem stiluri și atitudini de învățare diferite și, ca urmare, avem nevoie de un tratament diferit, individualizat, pe tot parcursul procesului de instruire și formare.

Este, deci, dreptul fiecărui individ de a fi tratat diferențiat, în așa fel încât să se asigure o dezvoltare armonioasă a personalității sale, în funcție de dominantele sale de inteligență și tipul său de personalitate.

Diferențierea nu înseamnă renunțarea la un program unitar de instruire, pentru că se păstrează aceleași obiective, aceleași conținuturi. Instruirea unitară nu înseamnă un învățământ „la fel” pentru toți, ci înseamnă crearea situațiilor favorabile fiecărui elev pentru descoperirea intereselor, aptitudinilor și posibilităților de formare proprii.

³ *Instruirea diferențiată. Aplicații ale teoriei inteligențelor multiple*, pp. 14-15; Vezi și Crenguța-Lăcrămioara Oprea, *op. cit.*, pp. 67-68.

⁴ *Ibidem*, p. 5.

Trăsătura caracteristică a acțiunii de diferențiere

– prin îmbinarea rațională a învățământului frontal, pe grupe, prin sarcini individuale.

Jean Vial: „Activitatea în grup se caracterizează prin specificarea sarcinilor, după motivațiile și capacitățile membrilor grupului, asigurarea unității conținutului activității, coordonarea, convergența efortului, existența unui responsabil și a unui obiectiv.”

Clasa diferențiată

- diferențele dintre elevi sunt studiate ca o bază pentru proiectare;
- evaluarea este continuă și diagnostică pentru a înțelege cum să facem predarea mai pe măsura nevoilor elevilor;
- concentrarea pe forme multiple de inteligență;
- excelența este în mare măsură definită în termeni de creștere individuală față de început;
- elevii sunt frecvent ghidați să facă alegeri bazate pe interese;
- disponibilitatea, interesele și profilul de învățare al elevilor conturează predarea;
- se folosesc frecvent sarcini cu mai multe opțiuni;
- sunt furnizate materiale multiple;
- se caută perspective multiple asupra ideilor și evenimentelor;
- profesorul facilitează formarea capacităților de învățare independentă;
- elevii îi ajută pe colegi să rezolve problemele;
- elevii lucrează împreună cu profesorul pentru stabilirea obiectivelor de învățare individuală și pentru întreaga clasă;
- elevii sunt evaluați prin căi diferite de evaluare⁵.

II. Cum poate fi aplicată „teoria inteligențelor multiple” în activitatea didactică?

- **Întrebarea** de la care trebuie să se plece este următoarea: Cum poate fi transpusă didactic această informație/idee/temă/noțiune/teorie /abilitate din programa școlară pentru a dezvolta inteligențele multiple la elevi?
- **Răspunsul** : Printr-o varietate de activități și căi/metode/tehnici menite să stimuleze cât mai multe potențialități/aptitudini individuale ale elevilor.

⁵ *Ibidem*, pp. 27-31.

Trebuie precizat faptul că nici un program didactic nu poate să stimuleze în egală măsură toate cele nouă inteligențe și nici nu este necesar ca toate să fie cuprinse într-o singură lecție.

Predarea în spiritul stimulării inteligențelor multiple nu schimbă radical modul în care profesorii predau. Este poate nevoie de a accentua sau a adăuga unele strategii de predare-învățare-evaluare complementare care să solicite mai mult manifestarea interactivă a elevului. Aceste strategii sunt menite să stimuleze reflecția și implicarea în procesul cunoașterii.

Predarea în spiritul teoriei inteligențelor multiple presupune parcurgerea următorilor pași:

1. Cunoașterea și identificarea capacităților/abilităților elevilor care le permit acestora să se remarce și care sunt proprii unui tip de inteligență dominant.

Aceasta se poate realiza prin:

- stimularea elevilor pentru a-și exprima interesele
- implicarea elevilor în activități în care să-și demonstreze abilitățile
- chestionarea elevilor
- realizarea de portofolii de observație a elevilor în timpul orelor, dar și în afara lor
- crearea de jurnale reflexive în care elevii să-și noteze propriile reflecții, obiective, punctele tari, punctele slabe, domeniile despre care ar dori să afle mai multe date, informații, modalitățile prin care ar dori să învețe.

2. Familiarizarea elevilor cu teoria inteligențelor multiple

– este necesar să li se explice elevilor în ce constă această teorie și care este specificul fiecărei inteligențe, cum poate fi ea descoperită/recunoscută/dezvoltată

– aceștia pot fi stimulați periodic să expună felul în care și-au manifestat inteligențele în activități formale, nonformale sau informale, ceea ce îi ajută să conștientizeze profilul psihologic personal, precum și pe cel al colegilor

Predarea în spiritul teoriei inteligențelor multiple se realizează treptat, în fiecare zi adăugând câte un element nou, menit să trezească interesele elevilor și să le descopere talentele.

3. Al treilea pas: elevii trebuie să reflecteze asupra propriilor potențialități/capacități, conștientizându-și combinația de inteligențe multiple.

4. Al patrulea pas: elevii trebuie să dorească/să fie motivați să lucreze pentru a-și dezvolta inteligențele multiple.

5. Al cincilea pas: profesorul să ofere **cadrul/ocaziile/opportunitățile** în care elevii să-și poată manifesta și dezvolta inteligențele multiple.

Organizarea activităților bazate pe stimularea inteligențelor multiple

1. Elaborarea obiectivelor operaționale folosind verbe comportamentale; Teoria inteligențelor multiple permite aplicarea operațională a Taxonomiei lui Bloom.

2. Adaptarea strategiilor didactice de predare, învățare, evaluare la stilul de învățare al elevilor; adaptarea la particularitățile celor cu care lucrează: la ce se pricepe mai bine elevul, ce îi place să facă, cum învață mai bine și prin ce modalități poate fi stimulat.

3. Prin aplicarea teoriei inteligențelor multiple în procesul de învățământ, curriculum-ul se organizează în jurul celor șapte abilități: lingvistică, logico-matematică, corporal-kinestezică, spațială, muzicală, interpersonală și intrapersonală.

4. Lărgirea evantaiului de experiențe de învățare propuse elevilor.

5. Dezvoltarea viziunilor intradisciplinare, pluridisciplinare și transdisciplinare pentru realizarea conexiunilor între diverse arii curriculare în procesul didactic.⁶

III. Proiectarea lecțiilor cu ajutorul „Teoriei inteligențelor multiple”

În proiectarea unei lecții bazate pe teoria inteligențelor multiple, profesorul poate porni de la următorul set de întrebări:

Logico-matematică: cum pot să introduc numere, calcule, logică, clasificări sau deprinderi de gândire critică?

Lingvistică: cum pot să folosesc cuvântul scris sau vorbit?

Intrapersonală: cum pot evoca sentimente și amintiri personale?

Spațială: cum pot să folosesc materiale vizuale sau culoarea?

Muzicală: cum pot aduce sunetul, muzica?

Kinestezică: cum pot mișca trupul și mâinile copiilor?

Naturalistă: cum pot aduce natura în oră?⁷

În lucrarea sa „*Opt moduri de predare*”, David Lazear sugerează câteva idei utile pentru încorporarea inteligențelor multiple în activitatea didactică de zi cu zi:

⁶ Crenguța-Lăcrămioara Oprea, *op. cit.*, pp. 69-72.

⁷ *Instruirea diferențiată. Aplicații...*, p. 37.

Istorie - Inteligența interpersonală

- pentru perioadele istorice, organizarea activității „Învață-i pe ceilalți”: fiecare învață câte o parte și îi învață și pe ceilalți.
- joc de rol: o conversație cu o figură istorică
- imaginați-vă că „treceți” în alte timpuri sau vieți și descrieți sentimente, gânduri, valori pe care le câștigați
- faceți un caz din diferitele perspective asupra unei situații de istorie
- discutați impactul deciziilor istorice majore asupra lumii de azi

Istorie - Inteligența intrapersonală

- țineți un jurnal „Întrebări din viață la care istoria ar putea răspunde”
- faceți o analiză a unor decizii istorice renumite în termeni de „plusuri”, „minusuri”, „interesant”
- reflectați la: „dacă aș putea fi orice figură istorică, cine aș fi și de ce?”
- scrieți un eseu „greșeli din trecut pe care nu vreau să le repet”
- imaginează-ți oameni din trecut dându-ți sfaturi despre cum să trăiești astăzi

Istorie - Inteligența muzicală

- analizați diferitele epoci istorice prin muzica lor
- învățați muzica ce era populară în epoci anterioare

Istorie - Inteligența naturalistă

- recunoașteți și interpretați curente istorice
- înțelegeți cum „evenimente naturale” au influențat istoria
- creați analogii între evenimente istorice și evenimente în natură

Istorie - Inteligența vizuală/spațială

- purtați discuții, interviuri imaginare cu oameni din trecut
- alcătuiți diagrame vizuale și planșe în serie cu fapte istorice
- imaginați-vă că mergeți înapoi în timp, să vedeți cum era „atunci, în urmă”
- imaginați-vă și desenați cum credeți că va fi viitorul

Istorie - Inteligența verbal lingvistică

- dezbateți decizii și probleme importante din trecut
- creați poezii despre evenimente cruciale din trecut
- alcătuiți o colecție de anecdote cu subiecte din trecut
- imaginați-vă că o figură istorică este partenerul vostru într-un joc obișnuit (ce ar trebui să-i explicați?)⁸

⁸ *Ibidem*, p. 62-70.

IV. Chestionar util pentru determinarea inteligenței(-lor) dominante⁹

Rețineți cifra din paranteza din dreptul propoziției care vi se potrivește:

1. Aud cuvintele în minte înainte de a le citi, rosti sau scrie. (1)
2. Colegii vin la mine să ceară sfaturi.(6)
3. Petrec timp în mod regulat meditănd, reflectând și gândindu-mă la problemele importante ale vieții. (7)
4. Îmi place să fiu înconjurat de plante.(8)
5. Când am o problemă caut ajutorul altcuiva mai degrabă decât să încerc s-o rezolv singur. (6)
6. Prefer cărțile/periodicele cu ilustrații multe.(3)
7. Am o voce plăcută.(5)
8. Prefer sporturile de echipă celor care se practică individual.(6)
9. Trebuie să exersez pentru a-mi forma o deprindere; nu ajunge doar să citesc sau să urmăresc o demonstrație.(4)
10. Aud întotdeauna o notă falsă.(5)
11. Mă simt mai bine când lucrurile sunt măsurate, clasificate, analizate, cuantificate.(2)
12. Adesea mă joc cu animalele.(8)
13. Cred că am o coordonare motrică bună.(4)
14. Adesea bat ritmul sau fredonez când lucrez sau învăț ceva nou.(5)
15. Cărțile sunt foarte importante pentru mine.(1)
16. Am participat la sesiuni și seminarii de consiliere și dezvoltare personală ca să aflu mai multe despre mine însumi/însămi.(7)
17. Când închid ochii, văd adesea imagini clare.(3)
18. Am cel puțin trei prieteni apropiați.(6)
19. Rețin mai mult de la radio sau ascultând o casetă audio decât de la TV sau din filme.(1)
20. Îmi place să găsesc erori de logică în ceea ce spun sau fac ceilalți.(2)
21. Țin un jurnal în care consemnez evenimentele din viața mea interioară.(7)
22. Îmi plac jocurile ca Scrabble, anagramele.(1)
23. Știu multe melodii.(5)
24. M-am gândit serios că voi începe o afacere proprie. (7)
25. Prefer să-mi petrec serile cu prietenii decât să stau acasă singur.(6)
26. Pot să-mi imaginez ușor cum ar arăta ceva văzut de sus.(3)

⁹ Preluat din Crenguța-Lăcrămioara Oprea, *op. cit.*, pp. 86-89.

27. Dacă aud o melodie o dată sau de două ori, pot s-o reproduc cu acuratețe.(3)
28. Fac experimente cu plante și animale.(8)
29. Fac sport/activități fizice în mod regulat.(4)
30. Îmi place să mă distrez, pe mine și pe alții, cu rime sau jocuri de cuvinte.(1)
31. Mă consider lider (sau alții mi-au spus că sunt lider). (6)
32. Sunt sensibil la culori.(3)
33. Mi-e greu să stau nemișcat mai mult timp.(4)
34. Pot să socotesc în minte cu ușurință.(2)
35. Când lucrez îmi place să categorisesc lucrurile după importanța lor.(8)
36. Consider că am voință puternică și că sunt independent(ă).(7)
37. Matematica și științele sunt materiile mele preferate.(2)
38. Pot să țin ritmul cu un instrument de percuție simplu când se cântă un cântec.(5)
39. Folosesc frecvent un aparat de fotografiat sau o cameră video pentru a înregistra ceea ce văd în jur.(3)
40. Ceilalți îmi cer câteodată să explic sensul cuvintelor pe care le folosesc când scriu sau când vorbesc.(1)
41. Îmi place să port haine din materiale naturale.(8)
42. Sunt realist în privința punctelor mele tari și slabe (datorită feedback-ului primit din diverse surse).(7)
43. Cele mai multe idei îmi vin când mă plimb, fac jogging sau desfășor o activitate fizică.(4)
44. Îmi place să mă joc cu jocuri de puzzle, labirint și alte jocuri vizuale.(3)
45. Prefer să joc Monopoly sau bridge decât să joc jocuri video, să fac pasențe sau să joc alte jocuri de unul singur.(6)
46. Ascult frecvent muzică la radio, casetofoane etc.(5)
47. Visez mult noaptea.(3)
48. Învăț mult mai ușor la engleză, științele sociale și istorie decât la matematică și științe.(1)
49. Prefer să petrec un week-end singur la o cabană în pădure decât într-o stațiune modernă cu multă lume în jur.(7)
50. Îmi place să cos, să cioplesc, să fac tâmplărie sau alte activități manuale.(4)
51. Câteodată mă surprind mergând pe stradă fredonând.(5)
52. Mă orientez ușor în locuri necunoscute.(3)

53. Când merg cu mașina sunt mai atent la ce scrie pe panouri decât la peisaj.(1)
 54. Mă simt bine în pădure.(8)
 55. Îmi place să joc jocuri care necesită gândire logică.(2)
 56. Îmi place să-i învăț pe alții ceea ce știu eu să fac.(6)
 57. Simt nevoia să ating obiectele pentru a afla mai multe despre ele.(4)
 58. Îmi place să desenez sau să mâzgălesc.(3)
 59. Îmi place să mă implic în activități legate de școală sau comunitate, care presupun prezența unui număr mare de oameni.(6)
 60. Îmi place să fac mici experimente (ex. “ Ce-ar fi dacă aș dubla cantitatea de apă pe care o torn la rădăcina trandafirului în fiecare săptămână? »)(2)
 61. Pot să răspund la atacuri cu argumente.(7)
 62. Cânt la un instrument muzical.(5)
 63. La școală, geometria mi se pare mai ușoară decât algebra.(3)
 64. Minte mea caută structuri, regularități, secvențe logice în jur.(2)
 65. Recent am scris ceva ce m-a făcut să mă simt mândru sau apreciat de ceilalți.(1)
 66. Week-endul ideal este o ieșire în natură.(8)
 67. Mă simt bine în mijlocul mulțimii.(6)
 68. Cred că aproape orice are o explicație rațională.(2)
 69. Am un hobby pe care nu-l dezvălui altora.(7)
 70. Prefer să-mi petrec timpul liber în natură.(4)
 71. Mă interesează progresele din știință.(2)
 72. Îmi place să gătesc sau să ajut la bucătărie.(8)
 73. Folosesc frecvent gesturi sau alte forme de limbaj corporal când vorbesc cu alții.(4)
 74. Viața mea ar fi mai săracă dacă n-ar fi muzica.(5)
 75. Uneori gândesc în concepte clare, abstracte, pe care nu le formulez în cuvinte sau imagini.(2)
 76. Conversația mea face apel frecvent la lucruri pe care le-am citit sau le-am auzit.(1)
 77. Am câteva scopuri importante în viață, la care mă gândesc în mod regulat.(7)
 78. în camera mea trebuie să fie o floare.(8)
 79. Îmi place “ Montagne russe” și alte experiențe asemănătoare.(4)
 80. Am mulți prieteni(6)
- În final, însumați de câte ori aveți fiecare număr și treceți cifra în dreptul numărului corespunzător :

1..... ; 2..... ; 3..... ; 4..... ; 5..... ; 6..... ; 7..... ; 8..... ;
Scorurile cele mai ridicate indică inteligențele voastre predominante.

Inteligențele au fost numerotate astfel :

1. Inteligența verbal/lingvistică
2. Inteligența logico-matematică
3. Inteligența vizuală/spațială
4. Inteligența corporală/kinestezică
5. Inteligența muzicală/ritmică
6. Inteligența socială/interpersonală
7. Inteligența intrapersonală
8. Inteligența naturalistă

*
* *

PROIECT DIDACTIC DE APLICARE A TEORIEI INTELIGENȚELOR MULTIPLE ÎN STUDIUL ISTORIEI

Colegiul Național „Mircea cel Bătrân” Constanța

Clasa: a XII-a

Obiectul : Istorie

Tema: *Țările Române și Imperiul Otoman*

Tipul de lecție : de consolidare a cunoștințelor și de formare de priceperi și deprinderi prin valorificarea Teoriei inteligențelor multiple

Forma de activitate : activitate pe grupe; pe baza observațiilor rezultate din aplicarea testului, sunt alcătuite echipele de lucru. În constituirea grupelor de lucru se va opera cu două criterii:

- membrii grupului aparțin aceluiași tip dominant de inteligență
- în cazul elevilor care prezintă cel mai înalt nivel de realizare pe două sau chiar trei tipuri de inteligență, se va recurge la criteriul afinităților electivă, aceștia integrându-se în grupa de lucru pentru care au optat.

Echipele de lucru primesc sarcini corespunzătoare profilului fiecărui grup.

Obiectivul general: implicarea elevilor în sarcini de învățare care să permită dezvoltarea inteligențelor multiple, stimularea potențialităților individuale ale acestora; găsirea modalităților de a eficientiza analiza unei perioade istorice, prin valorificarea Teoriei inteligențelor multiple; de a consolida, de a sistematiza și evalua cunoștințele privind ascensiunea

otomanilor în Europa și rolul pe care l-au avut Țările Romane în contextul luptelor antiotomane în secolele XIV-XVI.

Competențe specifice

- Folosirea limbajului adecvat în cadrul unei prezentări orale și scrise
- Evidențierea relației cauză – efect într-o succesiune de evenimente
- Recunoașterea unui context economic, social, politic, istoric
- Analiza critică a acțiunii personalităților
- Recunoașterea asemănărilor și diferențelor privind politica externă a voievozilor români: Mircea cel Bătrân, Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul
- Înțelegerea mesajului surselor istorice scrise, vizuale
- Utilizarea adecvată a coordonatelor temporale și spațiale relative la un subiect istoric
- Formularea de opinii și argumente referitoare la un subiect istoric
- Utilizarea cunoștințelor și resurselor individuale în realizarea de investigații de grup

Resurse:

- **informaționale:** textul lecțiilor din manualele alternative și informațiile din sursele bibliografice indicate (fișe de lucru)
- **materiale:** proiectele în format electronic, hărți, grafice, CD-uri,, fotografii, hărți conceptuale
- **tehnic :** flipchart-uri, computer, LCD, videoproiector

Metode didactice: dezbateri, dramatizare, comparația, demonstrația, explicația, învățarea prin descoperire

EXEMPLU DE APLICAȚIE

Echipa 1 - inteligența verbal – lingvistică:

Obiective

Cunoaștere – să listeze și să definească noțiunile istorice specifice temei: dependență, vasalitate, autonomie, independență, suveranitate, suzeranitate, tribut, pașalâc, mucarer.

Activitatea de învățare – identificarea definițiilor și crearea unui minidicționar de termeni, care va fi consultat de toate echipele

Înțelegere – să discute, pe baza unor extrase din Mihai Maxim, *Țările Române și Înalta Poartă. Cadrul juridic al relațiilor româno-otomane în evul mediu*, Editura Enciclopedică, București, 1993, pp.92-93 și pp. 98-99, prevederile ahidnâme-lelor (acte juridice fundamentale, garante ale

statutului de autonomie statală), ca acte bilaterale cu drepturi și obligații reciproce.

Activitatea de învățare – analiza și interpretarea textului

Aplicare – să arate într-o selecție de texte literare și istorice, modul în care scriitorii și istoricii români au zugrăvit personajele istorice analizate.

Activitatea de învățare – întocmirea unei broșuri de câteva pagini cu extrasele cele mai reprezentative din textele referitoare la voievozii români precizați.

Analiză – să interpreteze sursele istorice și literare pentru a construi portretul moral al voievozilor

Activitatea de învățare - completarea broșurii cu descrierile privind trăsăturile morale ale voievozilor

Sinteză – să realizeze o compunere, o poezie sau un eseu referitoare la personalitățile istorice studiate

Activitatea de învățare – includerea celor mai reușite compuneri în broșură

Evaluare: – să evalueze pe baza surselor analizate rolul istoric al voievozilor

Echipa nr. 2 – Logico-matematică

Cunoaștere – să specifice contextul extern în care s-a desfășurat politica de rezistență antiotomană a voievozilor români (sfârșitul secolului XIV – secolul XVI)

Activitatea de învățare – realizează fișe de prezentare pentru fiecare voievod care conțin specificarea raportului dintre marile puteri și obiectivele acestora privind spațiul românesc

Înțelegere – să identifice mijloace politice și diplomatice în relațiile cu Poarta ale voievozilor

Activitatea de învățare – să ilustreze într-un grafic felul în care au alternat acțiunile militare cu cele diplomatice

Aplicare – să demonstreze într-un grafic felul în care a evoluat valoarea tributului în Țara Românească, Moldova și Transilvania de la mijlocul secolului XIV – la sfârșitul secolului XVI, pe baza datelor din Maria Magdalena Novac, Anca Luminița Dumitrescu, Istoria românilor până în anul 1821, Editura Teora, București, 1998, p. 211

Activitatea de învățare – realizarea graficului pe o planșă sau în format electronic

Analiză – să realizeze o analiză comparativă a politicii externe a voievozilor români pentru a stabili similitudini și diferențe

Activitatea de învățare – organizarea informației într-un tabel sinoptic cu următoarele rubrici

- Domnitorul, perioada domniei
- specificul acțiunilor militare antiotomane: ofensive, de apărare
- măsuri luate pentru realizarea frontului românesc antiotoman
- relațiile cu Ungaria/ Imperiul habsburgic
- relațiile cu Polonia

Sinteză – să formuleze concluzii cu privire la specificul politicii externe a domnitorilor români

Activitatea de învățare – să prezinte politica externă a domnitorilor români, pe baza tabelului sinoptic și realizând conexiunile logice necesare

Evaluare – să noteze într-o listă realizările în politica externă a domnitorilor

Echipa nr. 3. – Inteligența vizuală/spațială

Cunoaștere – să deseneze hărți „mute” ale Europei Centrale și de SE pentru perioada analizată pe care vor delimita granițele Țărilor Române în Evul mediu, vecinii acestora și direcțiile acțiunilor militare desfășurate de domnitori

Activitatea de învățare – să observe diferențele privind limita înaintării în plan teritorial a acțiunilor ofensive

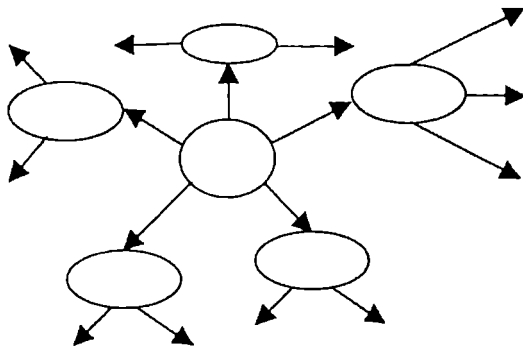
Înțelegere – să explice cu ajutorul hărților schimbările configurației granițelor Țărilor Române în perioada analizată

Activitatea de învățare – ilustrează cu ajutorul imaginilor pierderile teritoriale pe seama otomanilor în perioada sfârșitul sec. al XIV-lea sec. al XVI-lea

Aplicare – să ilustreze hotarele Țării Românești, așa cum reies ele din titulatura lui Mircea cel Bătrân

Activitatea de învățare – trasează pe harta „mută” hotarele Țării Românești, așa cum reies ele din titulatura lui Mircea cel Bătrân

Analiză – să distingă tipuri de obligații financiare ale Țărilor Române față de Poartă și să aranjeze informația într-o hartă conceptuală de tip păianjen

Activitatea de învățare – completarea hărții conceptuale

Sinteză – să asambleze informațiile referitoare la raporturile Țărilor Române cu Poarta (sf. sec. XIV – sec. XVI) într-o prezentare power point, cu evidențierea etapelor principale: „suzeranitate protectoare” și cea a „suzeranității efective” (instaurării hegemoniei otomane)

Activitatea de învățare – transpunerea informației în formatul electronic cerut și prezentarea ei

Evaluare – să ordoneze fotografiile referitoare la domnitorii analizați în două secțiuni: Galerie cu portrete și Expoziție de desene făcute de ei cu aceiași temă

– să ordoneze fotografiile care ilustrează ctitorii ale domnitorilor și să le însoțească de scurte descrieri

Activitatea de învățare – realizarea Galeriei și a expoziției

– realizarea portofoliului cu imagini reprezentând ctitorii

Echipa nr. 4 – Inteligența muzicală

Cunoaștere – să numească tipul de muzică specifică perioadei istorice

Activitatea de învățare – identifică tipul de muzică specific perioadei, pe baza informațiilor obținute de la profesorul de muzică

Înțelegere – să recunoască fragmente muzicale apropiate de muzica specifică perioadei

Activitatea de învățare – audierea fragmentelor muzicale

Aplicare – să facă o selecție de muzică bisericească specifică

Activitatea de învățare – transpunerea fragmentelor muzicale selectate pe un CD

Analiză – să organizeze materialul audio pentru a asigura un fond sonor corespunzător temei

Activitatea de învățare – organizarea mijloacelor tehnice necesare asigurării fondului sonor

Sinteză – să folosească înregistrări audio sau instrumente muzicale prin care să illustreze câteva dintre cele mai importante evenimente istorice analizate

Activitatea de învățare – folosirea de înregistrări audio

Evaluare – să ordoneze într-un portofoliu muzical fragmentele muzicale care vor fi încorporate prezentărilor

Activitatea de învățare: – realizarea portofoliilor muzicale

Echipa nr. 5 – Inteligența naturalistă

Cunoaștere – să colecteze date din surse istorice, referitoare la condițiile de relief în care s-au desfășurat confruntări militare importante

Activitatea de învățare: analiza surselor istorice referitoare la bătăliile de la : Rovine, cele din „Campania cea lungă” a lui Iancu de Hunedoara, Vaslui, Războieni, Călugăreni

Înțelegere – să evidențieze modul în care specificul reliefului a influențat rezultatul confruntării

Activitatea de învățare - selectarea din sursele istorice a pasajelor care descriu acest aspect

Aplicare – să demonstreze modul în care voievozii români au folosit specificul reliefului românesc pentru a face față unor armate inamice mult mai numeroase

Activitatea de învățare – să dea exemple de decizii luate de voievozii români cu privire la locul de desfășurare a unor confruntări importante

Analiză – să analizeze traseul parcurs de Mihai Viteazul în campaniile din Transilvania și Moldova

Activitatea de învățare – elaborează răspunsurile pe baza următoarelor întrebări:

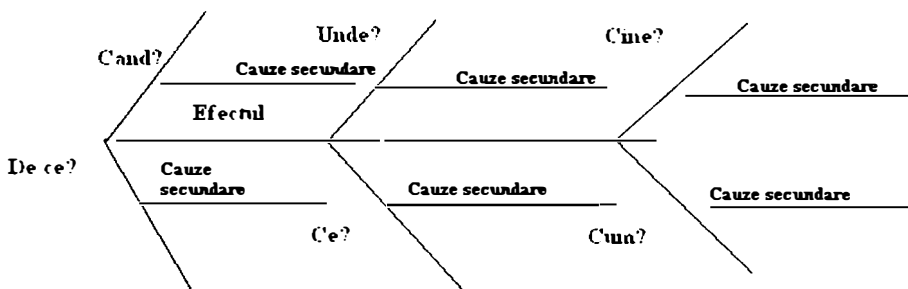
– Participați la campaniile din Transilvania și Moldova! Sunteți oșteni sau comandanți! Ce drum alegeți?

– Mergeți alături de Mihai Viteazul din Țara Românească până la Alba-Iulia! Ce orașe întâlniți? Cum sunteți întâmpinați de românii transilvăneni?

Sinteză să asambleze informațiile referitoare la factorii politici cu care Mihai Viteazul stabilește legături (politico-diplomatice sau/și militare) într-o diagramă a cauzelor și a efectului

Activitatea de învățare:

- la nivelul echipei se stabilesc consecințele acțiunilor politice și militare ale lui Mihai Viteazul
- sunt analizate cauzele care au condus la efectele stabilite
- se construiește diagrama (câte una pentru fiecare efect identificat): pe axa principală se trece efectul;
- pe ramurile axei principale se trec cauzele principale pe baza întrebărilor: Când? Unde? Cine? De ce? Ce? Cum?; cauzele secundare ce decurg din cele principale se trec pe câte o ramură mai mică ce se deduce din cea a cauzei principale

Evaluare – să selecteze argumente prin care să demonstreze importanța poziției Țărilor Române în sud-estul spațiului european în contextul cruciadelor antiotomane

Activitatea de învățare – listarea și prezentarea celor mai importante argumente

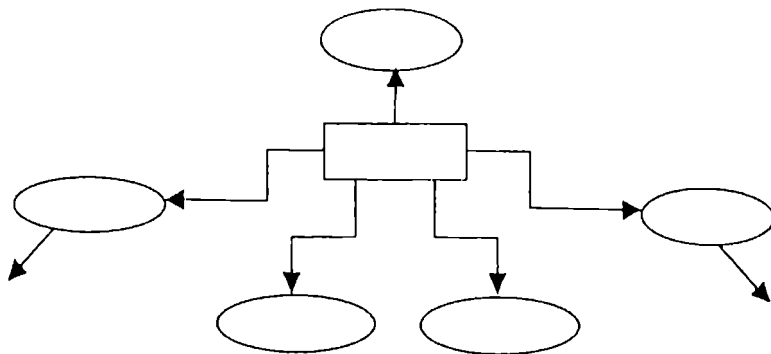
Echipe nr. 6 – Inteligența interpersonală

Cunoaștere – să colecteze date din textul lecției și din sursele bibliografice indicate pentru a formula răspunsul la întrebarea: „De ce nu au cucerit otomanii Țările Române?”

Activitatea de învățare – analiza textului și listarea informațiilor necesare

Înțelegere – să prezinte clasei argumentele identificate

Activitatea de învățare – organizarea informațiilor pe baza unei hărți de tip păianjen

Aplicare – să intervieveze o personalitate istorică analizată în legătură cu obiectivele urmărite în politica externă

Activitatea de învățare – Considerați că v-ați teleportat în timp, sunteți reporteri și luați un interviu lui Mircea cel Bătrân, Vlad Țepeș, Stefan cel Mare sau Mihai Viteazul

Analiză – să analizeze personalitatea puternică a lui Vlad Țepeș din punct de vedere al politicii interne și a rezistenței împotriva turcilor

Activitatea de învățare – dezbateri în cadrul echipei

Sinteză – să formuleze argumente necesare pentru a arăta că a avut o domnie scurtă, dar a căpătat faimă europeană

Activitatea de învățare – integrarea argumentelor într-un proiect în format power point

Evaluare: – să evalueze raportul dintre adevăr și legendă în privința faimei europene pe care domnitorul a căpătat-o;

Activitatea de învățare: – concluziile incluse în proiectul power point

Echipe nr. 7 – Inteligența intrapersonală

Cunoaștere – să colecteze date privind acțiunile militare întreprinse de Ștefan cel Mare și Vlad Țepeș în anul 1462

Activitatea de învățare – identificarea acțiunilor militare

Înțelegere – să explice acțiunile militare din punct de vedere al obiectivelor urmărite

Activitatea de învățare – activitate individuală

Aplicare – să folosească informațiile pentru a formula o părere

Activitatea de învățare – Spuneți-vă părerea și argumentați!

– În timpul campaniei lui Mahomed la-II-lea în Țara Românească din 1462, Ștefan cel Mare a atacat Chilia, pe care o voia și Vlad Țepeș, întrucât

fuse a Țării Românești. (cedată de Mircea cel Bătrân lui Alexandru cel Bun pentru a-l cointeresa în apărarea antiotomană; cedată de Petru al II-lea lui Iancu de Hunedoara pentru sprijinul dat în preluarea tronului; apărată de o garnizoană maghiară). Considerați aceasta ca o nerecunoștință din partea lui Ștefan față de Vlad Țepeș, care-l ajutase să obțină domnia?

Aplicare – să ilustreze printr-o caricatură această situație

Activitatea de învățare – realizarea caricaturii

Analiză – să investigheze relația dintre Mihai Viteazul și Generalul Gheorghe Basta în perioada 1600-1601

Activitatea de învățare să prezinte clasei rezultatele investigației

Sinteză – să-și exprime propriile sentimente în legătură cu însemnătatea domniei lui Mihai Viteazul și cu sfârșitul său.

Activitatea de învățare – realizarea unui eseu pe această temă

Evaluare – să explice de ce Mihai a rămas peste veacuri un simbol al unității statale

Activitatea de învățare – să formuleze și să prezinte clasei concluziile

Echipe nr. 8 – Inteligența corporală/kinestezică

Cunoaștere – să copieze pe un CD fragmente din filmele românești cu conținut istoric compatibile cu tema

Activitatea de învățare - căutarea filmelor

Înțelegere – să discute în cadrul echipei cu privire la importanța fragmentelor selectate

Activitatea de învățare – realizarea unei selecții cu fragmente edificatoare

Aplicare – să folosească fragmente de filme pentru a ilustra aspecte importante din domnia voievozilor

Activitatea de învățare – să folosească mijloacele audio-vizuale pentru realizarea prezentării

Analiză – să organizeze informațiile din filme și alte surse istorice, literare pentru a concepe replicile necesare piesei de teatru

Activitatea de învățare – selectarea dialogurilor

Sinteză – să transpună într-o piesă de teatru domnia unui voievod

Activitatea de învățare – prezentarea piesei de teatru

Aprecierea și evaluarea:

a. fișă de evaluare

I. Trei idei/lucruri pe care intenționez să le folosesc/aplic:

1.....

2.....

3.....

II. Două lucruri care mi-au rămas neclare:

1.....

2.....

III. Un lucru ce ar putea fi îmbunătățit:

1.....

IV. Cel mai mult m-a deranjat.....

V. Cea mai interesantă activitate/intervenție a fost.....

VI. Cei mai mulți dintre colegi mi s-au părut.....

VII. Cele mai utile lucruri pe care le-am reținut sunt.....

b. se poate evalua fiecare membru, prin prisma rolului asumat în echipă și realizat

c. se poate evalua lucrul în echipă, cu ajutorul unor fișe astfel :

	Da	Nu
A avut fiecare posibilitatea să vorbească?		
Ceilalți membri au ascultat?		
Elevii au pus întrebări?		
Elevii și-au argumentat ideile?		

Comportament	Da	Nu	Comentarii
Elevii au înțeles sarcina?			
Au acceptat interdependența pozitivă și sarcina?			
Lucrează în funcție de criteriile stabilite?			
Aceste criterii asigură succesul?			
Elevii practică anumite comportamente concrete?			

Bibliografie:

- Academia Română, Secția de Științe Istorice și Arheologie, *Istoria Românilor*, vol. IV, Editura Enciclopedică, București, 2001
- Bărbulescu Mihai, Deletant Denis, Hitchins Keith, Papacostea Șerban, Teodor Pompiliu, *Istoria României*, Editura Enciclopedică, București, 1999
- Căpiță, Laura, Căpiță, Carol, *Tendențe în didactica istoriei*, Editura Paralela 45, Pitești, 2005
- Cerghit Ioan, *Metode de învățământ*, Editura Polirom, Iași, 2006.
- Constantiniu Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Ediția a III-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 2002
- Doicescu, R. (coord.), *Ghid de evaluare pentru istorie*, Editura Pro Gnosis, București, 2000
- Felezeu Călin, *Metodica predării istoriei*, Presa Universitara Clujana, Cluj-Napoca, 1998
- Georgescu Vlad, *Istoria românilor. De la origini până în zilele noastre*, București, ed. IV, 1995
- Giurescu Constantin C., Giurescu Dinu C., *Istoria Românilor*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976
- Gorovei Ștefan S., *Mușatinii*, Editura Albatros, București, 1976
- Inalcik Halil, *Imperiul Otoman. Epoca clasică 1300-1600*. Editura Enciclopedică, București, 1996
- Ionescu Mihai, Radu Ion (coord), *Didactica Modernă*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1995
- Jinga Ioan (coord.), *Manual de pedagogie*, All, București, 2001
- Lupaș Ioan, *Istoria Unirii Românilor*, Ediția a II-a, Editura Scripta, București, 1993
- Ministerul Educației și Cercetării, Consiliul național pentru pregătirea profesorilor, *Învățarea activă, ghid*, București, 2001
- Ministerul Educației și Cercetării, Consiliul național pentru pregătirea profesorilor, *Instruirea diferențiată. Aplicații ale teoriei inteligențelor multiple*, ghid pentru formatori și cadre didactice, București, 2001
- Mureșan Camil, *Iancu de Hunedoara*, Editura Militară, București, 1976
- Neacșu, Ion, *Instruire și învățare*, Editura Didactică și Pedagogică, R A, București, 1999
- Idem, *Metode și tehnici de învățare eficientă*, Editura Militară, București, 1990
- Novac Maria Magdalena, Dumitrescu Anca Luminița, *Istoria românilor până în anul 1821*, Editura Teora, București, 1998